

Öğretmenlerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi

Determination of teachers' level of knowledge on first aid

Zeynep Karaman Özlü¹, Gülistan Uymaz Aras², İbrahim Özlü³, Serap Ejder Apay⁴, Gülçin Avşar⁵, Zafer Coşar⁶,
 Adnan Küçükoğlu⁷, Adnan Taşgın⁷

¹Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

²Ardahan Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Ardahan, Türkiye

³Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Acil Tıp Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

⁴Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Erzurum, Türkiye

⁵Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

⁶Atatürk Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Programı, Erzurum, Türkiye

⁷Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Erzurum, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışma öğretmenlerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini Türkiye'nin tüm illerindeki online veri anketine ulaşabilecek öğretmenler oluşturmuştur. Çalışma, farklı düzey ve kademedeki eğitim veren 291 öğretmen ile tamamlanmıştır. Online veri aracı 14 soruluk demografik bilgilerin yer aldığı kişisel bilgi formu ve ilk yardım öz yeterlik ölçeğinden oluşmuştur. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, ortalama, yüzdelik dağılımlar, standart sapma, Cronbach alpha katsayısı ve Pearson Korelasyon analizleri kullanıldı.

Bulgular: İlk yardım öz-yeterlik ölçeği ortalama puanı 4.53±1.91 (min-max:1.32-9.00) olarak bulunurken; yaşamsal destek ilk yardım öz-yeterlik alt boyunun ortalama puanı 4.31±1.94, temel ilk yardım öz yeterlik alt boyunun ortalama puanı 4.53±1.91 olarak bulunmuştur. Katılımcıların %31.6'sı yalnızca küçük yaralanmalarla, %10.3'ü kanamalar, %5.2'si yalnızca bayılma-sara nöbeti, %3'ü yalnızca zehirlenme, %3'ü yalnızca düşme ile karşılaştığını bildirmiştir.

Sonuçlar: İlk yardım eğitimi alanların ilk yardım öz yeterlik puanları daha yüksek bulunmasına rağmen, öğretmenlerin ilk yardım ile ilgili bilgi düzeyleri orta seviyede olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: bilgi; ilk yardım; öğretmen

ABSTRACT

Aim: This study was carried out to determine the knowledge level of teachers about first aid.

Methods: The universe of this descriptive study consists of teachers who can access the online data survey in all provinces of Turkey. The study was completed with 291 teachers teaching at different levels and stages. The online data tool consisted of a personal information form containing 14 questions of demographic information and a first aid self-efficacy scale of 25 questions.

Results: The mean score of the first aid self-efficacy scale was 4.53±1.91 (min-max: 1.32-9.00); The mean score of the vital support first aid self-efficacy subscale was 4.31±1.94, and the mean score of the basic first aid self-efficacy subscale was 4.53±1.91. 31.6% of respondents reported experiencing only minor injuries, 10.3% with hemorrhages, 5.2% only with fainting-a seizure of sara, 3% only with intoxication, 3% only with a fall.

Conclusion: Although the first aid self-efficacy scores of those who received first aid training were found to be higher, the knowledge level of the teachers about first aid was evaluated at a moderate level.

Keywords: knowledge; first aid; teacher

Giriş

Okul, çocuğun evden sonra zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği ikinci ortam olup, çocuklar burada gün içerisinde çeşitli kazalarla ya da diğer acil durumlarla karşılaşabilmektedir (Aktaş ve ark., 2019). Okul çağı çocuklarında özellikle düşme, trafik kazası, zehirlenme, böcek ısırıkları, nöbetler, burun kanaması, boğulma ve sporla ilgili yaralanmalar çok sık görülmektedir (Bou-Karroum ve ark., 2022; Hassan, 2015). Çin'de 3082 öğrenci ile yapılan bir çalışmada yaralanan çocuklarının %25.2'sinin fiziksel aktivite ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Caie ve ark., 2018). Okulda meydana gelen yaralanmaların 1/4'ünden fazlasının düşme olduğu (koşma, zıplama, kayma, tırmanma esnasında) ve bu oranın %3'ünün hastaneye yatışının gerçekleştiği bildirilmiştir (Aktaş ve ark., 2019). Yine Amerika'da yapılan farklı bir çalışmada acil servis başvurularının %21'ini okul yaralanmalarının

oluşturduğu raporlanmıştır (Zagel ve ark., 2019). Bu yaralanmaların çoğunluğu çabuk iyileşen küçük kesikler, sıyrıklar olmasına karşın önemli sayıda ciddi olgulara da rastlanmaktadır. Bunların bazıları öğrencinin okuldan uzak kalmasına, günlük aktivitelerinin kısıtlanmasına, hastaneye yatmasına, sakatlık ve hatta ölümlere yol açmaktadır (Bou Karroum ve ark., 2022; Aktaş ve ark., 2019). Okul çocukları hala olgunlaşmakta olan fiziksel ve zihinsel yetenekleri ve artan aktiviteleri nedeniyle çeşitli risklere karşı savunmasızdırlar. Kaza ve yaralanma risklerine daha fazla maruz kalmakta ve bu nedenle yetişkinlere göre daha sık ilk yardıma ihtiyaç duymaktadırlar (Tadesse & Jemebere, 2022). İlk yardım, hasta veya yaralı bir kişiye profesyonel yardım ulaşana kadar izlenmesi gereken temel adımları içeren acil destektir. İlk yardım yaşamı korumayı, iyileşmeyi desteklemeyi, mağdurun durumunun kötüleşmesini önlemeyi

amaçlanmaktadır. Yaralanma/hastalanma durumunda uygun tıbbi bakıma erişimde gecikme ve/veya tedaviye ilişkin bilgi eksikliği, yaralıların/hastaların kalıcı sakatlığı veya ölümüyle sonuçlanabilmektedir (Panda ve ark., 2019). Özellikle okul çağı çocukları için öğretmen ana bakıcı ve koruma hattı rolündedir. Okul saatlerinde, afet veya acil durumlarında ilk müdahale öğretmenlerden gelmektedir (Tadesse & Jemebere, 2022). Yaralanma veya beklenmedik hastalıklardan hemen sonra öğrencilere uygun ilk yardımın uygulanmasının hayat kurtarıcı olabileceği özellikle vurgulanmaktadır (Tadesse & Jemebere, 2022; Li ve ark., 2018). Öğretmenlerin ilk yardım ile ilgili bilgi ve beceri eksikliğinin ciddi sağlık sorunlarına yol açabileceği mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmen normal veya özel sağlık bakım ihtiyacı olan çocuklarda acil durumlarda nasıl müdahale edeceğini bilmeli ve hızlı karar alabilmelidir (Younis & El-Abbassy, 2015). İlk yardım temel bilgi ve becerilerinin edinilmesi öğretmenlerin bir kaza ve yaralanma durumunda hayat kurtarmak ve önlenebilir sonuçlar için hastane öncesi gerekli uygulamaları sağlayabilmeleri adına hayati önem taşımaktadır (Tadesse & Jemebere, 2022). Ayrıca ilk yardım uygulamalarında öğretmenlerin kendilerini ilk yardım konusunda yeterli hissetmelerinin de yapılan uygulamaları ve kararlarını etkilediği belirtilmektedir (Kızıl ve ark., 2018; Sönmez ve ark., 2014). Okul içerisinde meydana gelen kaza, yaralanma veya herhangi bir hastalık sonucu gelişen acil durumda çocuğa yardım edebilecek ilk kişinin öğretmen olduğu görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin yaralanma/kaza durumunda istenmeyen sonuçları önlemek için ilk yardım uygulamalarını bilmeleri hayati önem taşımaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerin temel ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın türü

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapıldı.

Araştırmanın yapıldığı yer ve zaman

Araştırma Eylül- Ekim 2022 tarihleri arasında araştırma formlarını online olarak dolduran Türkiye'nin farklı illerinden katılımcılarla yürütüldü.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini Türkiye'nin farklı illerinden online ulaşılabilir tüm ilköğretim öğretmenleri oluşturdu. Örnekleme ise çalışmaya katılmayı kabul eden tüm gönüllü öğretmenler oluşturdu. Araştırma 291 kişiyle tamamlandı.

Veri toplama araçları

Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan literatür doğrultusunda oluşturulan (Bou-Karroum ve ark., 2022; Tadesse & Jemebere, 2022; Aktaş ve ark., 2019; Sönmez ve ark., 2014) kişisel bilgi formu (yaş, cinsiyet, medeni durum, görev yaptığı okul, öğretmenlik mesleğinde çalışma süresi, daha önce ilkyardım eğitimi alma durumu gibi soruları içeren) toplam 14 sorudan oluşmaktadır.

İlk Yardım Öz-Yeterlik Ölçeği

Yetersizden çok yeterliye doğru değişen 9'lu likert tipinde 25 maddeden oluşan ölçek Gülmez Dağ ve Çapa Aydın (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, "Yaşamsal destek ilk yardım öz-yeterliği" boyutu; 17 madde, "Temel ilk yardım öz-yeterliği" boyutu; 8 madde olmak üzere 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 25 maddenin tamamı olumlu ifadelerden oluşmaktadır. "Yaşamsal destek ilk yardım öz-yeterliği" alt boyutu 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 22, 23, 24 ve 25 numaralı maddelerini ve "Temel ilk yardım öz-yeterliği" alt

boyutu ise 2, 8, 11, 15, 18, 19, 20 ve 21 numaralı maddelerini kapsamaktadır. Ölçeğin her bir alt faktöründen alınan puan, o faktöre ilişkin bireyin ilk yardım öz-yeterlik algısını göstermektedir. Puan arttıkça özyeterlilik artmaktadır. Alt boyutlardaki iç güvenirlik katsayısı "Cronbach Alpha" değerleri; "Yaşamsal destek ilk yardım öz-yeterliği" alt boyutu için 0.960, "Temel ilk yardım öz-yeterliği" alt boyutu için 0.910 olarak hesaplanmıştır (Gülmez Dağ & Çapa Aydın, 2015). Çalışmamızda ise "Yaşamsal destek ilk yardım öz-yeterliği" alt boyutu güvenirlik katsayısı değeri 0.973 ve "Temel ilk yardım öz-yeterliği" alt boyutu güvenirlik katsayısı değeri 0.932 olarak hesaplanmıştır. "İlk yardım öz-yeterliği" geneli için çalışmamızda güvenirlik katsayısı değeri 0.979 olarak bulunmuştur.

Verilerin toplanması

Veri toplama sürecinde covid-19 pandemisinden dolayı araştırma verileri online veri toplama araçları ile toplandı. Bu doğrultuda "Google Documents" aracılığı ile hazırlanan bir link adresi oluşturuldu. Farklı iletişim kanalları aracılığıyla (e-mail, instagram, whatsapp vb.) katılımcıların araştırma formlarına ulaşımı sağlandı.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin kodlanıp analiziyle beraber yorumlanması IBM SPSS 25.0 (Statistical Package for Social Science) paket programı yardımıyla yapıldı. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, ortalama, yüzdelik dağılımlar, standart sapma, Cronbach alpha katsayısı ve Pearson Korelasyon analizleri uygulandı. Bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenlerle ilişkisini değerlendirmek için %95 güven aralığı kullanıldı ve p<0.05 değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi (Alpar, 2012).

Araştırmanın etik ilkeleri

Araştırmaya başlamadan önce, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan onay alındı (tarih:09.09.2022-sayı:2022/09/22). Hedef kitle için online anket formuna araştırma hakkında bilgilendirici onam formuna ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğuna ilişkin açıklamalar eklendi. Ayrıca katılımcıların kişisel bilgilerinin kimse ile paylaşılmayacağı "Gizlilik ve Gizliliğin Korunması ilkesine" uyulmasına özen gösterileceği bilgisine de yer verildi. Elde edilen bilgilerin ve cevaplayanın kimliği gizli tutularak "Kimliksizlik ve Güvenlik ilkesi" yerine getirildi.

Bulgular

Öğretmenlerin tanıtıcı özelliklerine göre ilk yardım öz-yeterlik ortalama puanları Tablo 1'de verilmiştir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş ortalaması 34.66±7.52 (min:23, max:56) olarak bulunmuştur. Çalışmaya katılanların %51.5'i kadın, %59.1'i evli, %50.5'i ilköğretim düzeyinde görev yapmakta, %5.8'i 24 yıl ve daha fazla çalışmış olduğu, %16.2'si daha önce hiç ilk yardım eğitimi almadığı, ilk yardım eğitimi alanların %50.8'inin 4 yıl ve daha öncesinde aldığı, ilk yardım eğitimi alanların %30.7'si uygulamalı eğitimle birlikte teorik eğitim aldığı, %42.3'ünün ilk yardım konusunda kendini yeterli görmediği belirlenmiştir.

Çalışmaya katılanların %98.6'sı sınıf ortamında gerçekleştirilecek ilk yardım gerektiren bir durumda öğretmenin yardım etmesi gerektiğini, %76.6'sı okulda ilk yardım gerektiren bir durumla karşılaştığını belirtmiştir. Katılımcıların %31.6'sı yalnızca küçük yaralanmalarla, %10.3'ü kanamalar ile, %5.2'si yalnızca bayılma-sara nöbeti ile, %3'ü yalnızca zehirlenme ile, %3'ü yalnızca düşme ile karşılaştığını bildirmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin tanıtıcı özelliklerine göre ilk yardım öz-yeterlik ortalama puanları

Tanıtıcı Özellikler	n (%)	$\bar{X} \pm S.S$	Test
Cinsiyet			
Kadın	150 (51.5)	4.25±0.15	p=0.008
Erkek	141 (48.5)	4.84±0.15	t=2.672
Medeni durum			
Evlü	172 (59.1)	4.59±0.14	p=0.549
Bekar	119 (40.9)	4.45±0.18	t=-600
Görev yapılan okul düzeyi			
İlköğretim	147 (50.5)	4.44±0.15	
Ortaöğretim	87 (29.9)	4.54±0.21	p=0.699
Lise	41 (14.1)	4.83±0.30	F=0.476
Üniversite	16 (5.5)	4.68±0.11	
Öğretmenlik mesleğinde çalışma süresi			
0-5 yıl	85 (29.2)	4.39±0.20	
6-11 yıl	116 (39.9)	4.59±0.18	
12-17 yıl	43 (14.8)	4.65±0.27	p=0.706
18-23 yıl	30 (10.3)	4.80±0.37	F=0.541
24 ve üzeri	17 (5.8)	4.10±0.49	
Daha önce ilk yardım eğitimi alma durumu			
Eğitim almamış	47 (16.2)	4.17±0.26	
Sürücü kursunda	88 (30.2)	4.15±0.20	p=0.015
Hizmet içi eğitim	127 (43.6)	4.92±0.17	F=3.525
Diğer (lisans, AFAD)	29 (10)	4.61±0.31	
İlk yardım eğitimi alma zamanı			
1 yıl önce	53 (22.2)	5.19±0.30	
2 yıl önce	18 (10.2)	4.92±0.43	p=0.034
3 yıl önce	37 (16.8)	4.61±0.32	F=2.649
4 yıl ve daha fazla	136 (50.8)	4.35±0.15	
Alınan ilk yardım eğitiminin tekniği			
Yalnızca teorik	169 (69.2)	4.25±0.13	p=0.000
Teorik ve Uygulamalı	75 (30.7)	5.44±0.23	t=-4.604
İlk yardım konusunda kendini yeterli görme			
Evet	17 (5.8)	6.59±0.50	p=0.000
Kısmen	151 (51.9)	5.01±0.15	F=33.066
Hayır	123 (42.3)	3.66±0.13	
Sınıf ortamında gerçekleşecek ilk yardım gerektiren durumlarda öğretmenin ilk yardım etmesi gereklidir			
Evet	287 (98.6)	4.54±0.11	p=0.770
Hayır	4 (1.4)	4.26±0.63	t=0.292
Okulda ilk yardım gerektiren durumlarla karşılaşma durumu			
Evet	223 (76.6)	4.60±0.12	p=0.255
Hayır	68 (23.4)	4.30±0.25	t=1.141
Okulda sağlık çalışanı bulunma durumu			
Evet	5 (1.7)	4.62±0.98	p=0.920
Hayır	286 (98.3)	4.53±0.11	t=0.100
Okulda ilk yardım dolabı bulunma durumu			
Evet	263 (90.4)	4.58±0.11	p=0.189
Hayır	28 (9.6)	4.08±0.41	t=1.316
Yaş	291 (100)	34.66±7.52 (Min:23 Max:56)	

Diğer karşılaşılan ilk yardım durumları ise yanık, incinme, boğulma, kırık, ateşlenme olarak saptanmıştır. Araştırmada katılımcıların %98.3'ü okulda sağlık çalışanı olmadığını, %90.4'ü okulda ilk yardım olduğunu bildirmiştir (Tablo 1). Araştırmada erkeklerin ilk yardım öz-yeterlik ortalama puanının kadınlardan yüksek olduğu ve sonucun istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (p<0.05). Daha önce ilk yardım eğitimi alanlarda almayanlara göre ilk yardım öz yeterlik

puanları anlamlı yüksek bulunmuştur (p<0.05). Bu oran hizmet içi eğitim alanlarda daha fazla bulunmuştur. İlk yardım eğitimi teorik ve uygulamalı eğitim ile birlikte alanların ilk yardım öz-yeterlik puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Araştırmada ilk yardım konusunda kendini yeterli görenlerin ilk yardım öz yeterlik puan ortalamaları kendini yeterli görmeyenlere göre anlamlı yüksek bulunmuştur.

Tablo 2. İlk yardım öz-yeterliği ve alt boyut puan ortalamaları

İlk Yardım Öz-Yeterliği ve Alt Boyutları	n	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max
Yaşamsal Destek İlk Yardım Öz-Yeterliği	291	4.31±1.94	1.12-9.00
Temel İlk Yardım Öz-Yeterliği	291	5.00±1.96	1.50-9.00
İlk Yardım Öz Yeterliği (Genel)	291	4.53±1.91	1.32-9.00

İlk yardım öz-yeterlik ölçeğinin ve alt boyutlarının ortalama puanları Tablo 2'de gösterilmiştir. İlk yardım öz-yeterlik ölçeği ortalama puanı 4.53±1.91 (min-max:1.32-9.00) olarak bulunurken; yaşamsal destek ilk yardım öz-yeterlik alt boyunun ortalama puanı 4.31±1.94, temel ilk yardım öz yeterlik alt boyutunun ortalama puanı 4.53±1.91 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tartışma

Okul çocuğun zamanının büyük bir bölümünü geçirmesi, merak ve keşfetme güdüsünün sürekli olması nedeniyle kazalara açık olan bir ortamdır. Bu ortamda, okul sağlığı hizmetlerinin verilmesinin yanı sıra kaza durumunda gelişebilecek olumsuz durumlara karşın verilecek ilk yardım hizmeti ciddi önem taşımaktadır. Bu hayati sorumluluk büyük oranda öğretmene düşmektedir. Öğretmenlerin ilk yardıma ilişkin bilgi ve öz yeterliklerinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada, araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse yarısı (%42.3) ilk yardım konusunda kendini yeterli görmediği ve %16.2'sinin ise daha önce ilk yardım eğitimi almadığı belirlenmiştir. İlk yardım eğitimi ile ilgili en sık belirtilen bilgi kaynağı olarak ise hizmet içi eğitimleri göstermişlerdir (%43.6). Hizmet içi eğitimlerden sonra ise en sık eğitim alınan kurum sürücü kursları olarak belirtilmiştir (%30.2). Çalışmamızla benzer olarak Isparta'da yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %73.6'sının ilk yardım eğitimi aldığı, en sık eğitim alınan yerin ise sürücü kursları (%57.3) olduğu saptanmıştır (Sönmez ve ark., 2014). 2020 katılımcı ile yapılan farklı bir araştırmada ise katılımcıların %43'ünün daha önce ilk yardım eğitimi almadığı, eğitim alanların %69'unun ise daha önce ders olarak aldığı belirtilmiştir (Orhan & Aydın, 2020). İlköğretim birinci ve ikinci kademedeki çalışan öğretmenlerin ilk yardım bilgi düzeyleri üzerine yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %64.7'sinin ilk yardım eğitimi aldığı, bu eğitimi %41.3'ü kurslarda, %36.0'ı okulda, %20.0'si ise sürücü kursunda aldığını ifade etmişlerdir (Aktaş ve ark., 2019). Literatürde belirtilen öğretmenlerin ilk yardım eğitimi alma sıklıkları ve eğitim kaynakları çalışmamızla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Çalışmamızdan farklı olarak Altındış ve arkadaşlarının (2021) yaptığı çalışmada ilk yardım konusunda bilgiye erişim yolu olarak 151 (%12.9) kişinin TV, radyo, internet kullandığı; 146 (%12.5) kişinin eğitim/kurstan bilgi aldığı saptanmıştır. Özellikle ilk yardım eğitimi alınan yerlerin sürücü kursları olduğu, lisans eğitiminde ve hizmet içi eğitimlerde ilk yardım eğitimine önem verilmediği görülmektedir. Çalışmamızda öğretmenlerin cinsiyetlerine göre ilk yardım öz yeterlik puan ortalamalarında farklılık saptanmamıştır. Çalışmamızla benzer olarak 250 öğretmen ile

yapılan bir çalışmada cinsiyete göre ilk yardım bilgi testi başarı ortalamalarında farklılık belirlenmemiştir (Demirci Güler & Alptekin, 2021). Sonuç olarak cinsiyetin temel ilk yardım bilgi düzeyi için önemli bir faktör olmadığı düşünülmektedir. Çalışmamızda daha önce ilk yardım eğitimi alanların, eğitim almayanlara göre ilk yardım konusunda kendilerini daha yeterli gördükleri ve ortalama puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu puan hizmet içi eğitim ve lisans eğitimi ile ilk yardım alanlarda, sürücü kursunda eğitim alanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Çalışmamızda öğretmenlerin görev yaptığı kademeye göre ilk yardım öz yeterlik puanlarında farklılık bulunmamıştır. Fakat çalışmamızdan farklı olarak öğretmen adayları ile yapılan bir çalışmada okul öncesi öğretmenlerinde ilk yardım bilgisi başarı puanının daha yüksek olduğu belirtilmiş bunun ise öğretmen adaylarının okul öncesi çocuklarda yaralanmaların daha fazla olmasından dolayı ilk yardım eğitimine daha fazla önem verdikleri şeklinde açıklamıştır (Orhan & Aydın, 2020). Araştırmamızda ilk yardım öz yeterlik puanı ile meslekte çalışma yılı arasında herhangi bir farklılık gözlenmezken ilk yardım eğitimini 1 yıl ve daha öncesinde alanlarda ilk yardım öz yeterlik puanları daha yüksek bulunmuştur. Çalışmamızla benzer olarak Sönmez ve arkadaşları (2014) ilk yardım bilgi puanı ile meslekte çalışma süresi arasında ilişki olmadığını ifade etmiştir. Araştırmamızda katılımcıların %76.6'sı ilk yardım gerektiren durumlara karşılaştığını bildirmiştir. Farklı bir çalışmada katılımcıların %13.5'i ilk yardım gerektiren durumla karşılaşmıştır (Altındiş ve ark., 2018). Çalışmamızda öğretmenlerin %24.8' i bilinci kapalı çocukta ilk değerlendirmenin, %23.7'si ise solunum kontrolünün nasıl yapacağını bilmediği saptanmıştır. Yapılan farklı bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin %94.6'sı kalp masajı ve suni solunum, %87.5'i ise yabancı cisim batması hakkında bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Branş öğretmenlerinde ise 79.2'si kalp masajı ve suni solunum, %70.8'i yabancı cisim batması, konusunda bilgi yetersizlikleri olduğunu ifade etmişlerdir (Bozkurt ve ark., 2015). Çalışmamızda öğretmenlerin yalnızca %5.8'inin kendini ilk yardım konusunda yeterli gördüğü ve bu grubun ilk yardım öz yeterlik puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sönmez ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmada bizim çalışmamızla benzer olarak öğretmenlerin ilk yardım konusunda kendini yeterli görme oranlarını düşük saptamıştır. Aktaş ve arkadaşları (2019) öğretmenlerin ilk yardım bilgi düzeylerinin orta düzeyde bulunduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde yapılan farklı bir çalışmada öğretmenlerin %72.5'inin ilk yardım konusunda ortalama bilgiye sahip olduğunu bildirmiştir (Pandey ve ark., 2018). Lise öğretmenleri ile yapılan bir çalışmada öğretmenlerin öğrencilerini ilkyardım konusunda bilinçlendirecek ve ilkyardım uygulaması gerektiren durumlarda doğru uygulama yapacak yeterli bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır (Özyürek ve ark., 2013). İlköğretim düzeyinde eğitim veren öğretmenler üzerinde yapılan bir çalışmada katılımcıların ilk yardım eğitimi almasına rağmen %13'ünün ilk yardım bilgisinin zayıf olduğu bildirilmiştir (Joseph ve ark., 2015).

Sonuç ve Öneriler

Öğretmenlerin ilk yardım ile ilgili bilgi düzeyleri orta seviyede değerlendirilmiş olup, ilk yardım eğitimini daha çok sürücü kursu ve hizmet içi eğitimlerde aldığı ama eğitimlerinin güncellenmediği saptanmıştır. İlk yardım dinamik bir süreç olup hizmet içi eğitimlerde zorunlu olarak eğitimin desteklenmesi ve uluslararası rehberlere göre sürekli olarak güncellenmesi

önerilmektedir. Öğretmenlerin lisans düzeyinde de ilk yardım eğitimine önem verilmesi, eğitimin yalnızca teorik değil uygulamalı olarak verilmesi öğretmenlerin kendilerini yeterli görmeleri açısından hayati önem taşımaktadır. Ülkemizde okullarda sağlık hizmeti sunucularının ve sağlık profesyonellerinin olmaması ya da yetersiz oluşu nedeniyle öğretmenlerin ilk yardım bilgisini artıracak eğitim programları düzenlenmelidir. Öğretmenlerin bilgi düzeyinin belirlenmesi sağlık profesyonellerinin okul sağlığı ile ilgili daha geniş çerçevede bilgi sahibi olmasına yardımcı olmaktadır. Bu çalışmada öğretmenlerin ilk yardım ile ilgili yeterlikleri kendi ifadeleri ile değerlendirilmiş olup, bilgi ve beceri düzeylerini ölçecek herhangi bir yüz yüze uygulama yapılmamıştır. Dolayısıyla öğretmenlerin bilgi ve yeterlikleri sadece öğretmenlerin belirttiği şekliyle sınırlı kalmıştır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Yazarlar, bu çalışmaya katılan katılımcılara teşekkür eder.

Finansal Destek

Bu çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Etik Komite Onayı

Bu çalışma için etik kurul onayı Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınmış ve bilimsel komite tarafından onaylanmıştır (Karar no:2022/09/23, Tarih: 09.09.2022).

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Bilgilendirilmiş Onam

Katılımcılardan sözlü onam alınmıştır.

Yazar Katkıları

Z.K.Ö.: Tasarım, Metodoloji, Veri Toplanması, Veri Analizi, Yazma-Orijinal Taslak.

G.U.A.: Tasarım, Metodoloji, Veri Analizi, Yazma-Orijinal Taslak.

İ.Ö.: Tasarım, Metodoloji, Veri Toplanması, Veri Analizi, Yazma-Orijinal Taslak.

S.E.A.: Metodoloji, Yazma-Orijinal Taslak.

G.A.: Yazma-Orijinal Taslak.

Z.C.: Tasarım, Veri Toplanması.

A.K.: Metodoloji, Yazma-Orijinal Taslak.

A.T.: Metodoloji, Yazma-Orijinal Taslak.

Kaynaklar

Aktaş, B., Yılmaz, M., Dereli, F., & Yıldırım Sarı, H. (2019). Level of first aid knowledge of primary and secondary school teachers. *Journal of Academic Research in Nursing*, 5(1), 17–22. <https://doi.org/10.5222/jaren.2019.18894>

Alpar, R. (2013). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenilirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Altındiş, S., Tok, Ş., Aslan, F. G., Pilavcı Adıgül, M., Ekerbiçer, H. Ç., & Altındiş, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Sakarya Medical Journal*, 7(3), 125–30. <https://doi.org/10.31832/smi.323338>

Bou-Karroum, L., El-Jardali, F., Jabbour, M., Harb, A., Fadlallah, R., Hemadi, N., & Al-Hajj, S. (2022). Preventing unintentional injuries

- in school-aged children: a systematic review. *Pediatrics*, 149, 1–14. <https://doi.org/10.1542/peds.2021-053852J>
- Bozkurt, A., Özbar, N., Çekiç, S., & Küçük, M. Y. (2015). Sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin tespit edilmesi. *Uluslararası Hakemli Ortopedi Travmatoloji ve Spor Hekimliği Dergisi*, 2(3), 1-10. <https://doi.org/10.17372/otshd.2015310919>
- Cai, W., Gao, Y., Yang, W., Cheng, F., Tang, D., & Li, L. (2018). Physical activity-related injury and its associated factors among middle school students in Southern China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(6), 1244. <https://doi.org/10.3390/ijerph15061244>
- Gülmez Dağ, G., & Çapa Aydın, Y. (2015). Development and validation of First Aid Self-Efficacy Scale [Conference presentation]. European Conference on Educational Research (ECER), Budapest, Hungary. <https://hdl.handle.net/11511/71999>.
- Hassan, S. M. S. (2015). Assessment of first aid for emergency accidents in primary schools in Kirkuk City. *Kufa Journal for Nursing Sciences*, 5(1), 107-15.
- Joseph, N., Narayanan, T., Bin Zakaria, S., Nair, A. V., Belayutham, L., Subramanian, A. M., & Gopakumar, K. G. (2015). Awareness, attitudes and practices of first aid among school teachers in Mangalore, South India. *Journal of Primary Health Care*, 7(4), 274–281. <https://doi.org/10.1071/HC15274>
- Kızıl, M., Üstünkarlı, N., Yıldız, Ş., Kurtel, K., Şemin, İ., & Abacıoğlu, Y.H. (2018). İlk yardım bilgilerinin doğruluğu ve ilk yardım uygulamalarına etkisinin değerlendirilmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 3(1), 15-30.
- Li, Q., Alonge, O., Lawhorn, C., Ambaw, Y., Kumar, S., Jacobs, T., & Hyder, A. A. (2018). Child injuries in Ethiopia: A review of the current situation with projections. *PLoS ONE*, 13(3), 1–12. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0194692>
- Orhan, S. İ., & Aydın, A. (2020). Öğretmen Adaylarının ilk yardım bilgi düzeyleri: Kastamonu üniversitesi örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28, 1657–67. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3798>
- Özyürek, P., Bayram, F., Beştepe, G., Ceylantekin, Y., Çiğerci, Y., Çelik, Y., Karaca, Ş., Temel, S., & Yılmaz, A. (2013). Lise öğretmenlerine verilen temel ilkyardım eğitiminin etkililiğinin değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 183-198. <https://doi.org/10.5578/JSS.6806>
- Panda, P., Panda, S., Karir, S., & Patra, A. (2019). Effectiveness of first-aid training on school children of urban area of Sambalpur District, Odisha. *International Journal of Medical Science and Public Health*, 8(10), 838-842. <https://doi.org/10.5455/ijmsph.2019.0616824072019>
- Pandey, R., Chauhan, R., Dobhal, S., Dabral, S., Nathani, S., Negi, S., Rana, U., Negi, V., Maindola, V., Rawat, V., Sorte, D. Y., & Bharadwaj, R. (2017). First aid knowledge among health assigned teachers of primary schools. *International Journal of Research in Medical Sciences*, 5(4), 1522-1527. <https://doi.org/10.18203/2320-6012.ijrms20171257>
- Demirci Güler M. P., & Alptekin, İ. (2021). Sınıf öğretmeni adaylarının temel ilkyardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 299-331. <https://doi.org/10.29299/kefad.762751>
- Sönmez, Y., Uskun, E., & Pehlivan, A. (2014). Knowledge levels of pre-school teachers related with basic first-aid practices, Isparta sample. *Türk Pediatri Arsivi*, 49(3), 238–246. <https://doi.org/10.5152/tpa.2014.1581>
- Tadesse, F., & Jemebere, W. (2022). Clinical Images and medical case reports knowledge of first aid measures and associated factors among governmental primary school teachers in Hawassa city , Southern Ethiopia. *Journal of Clinical Images and Medical Case Reports*, 3(3), 1764 <https://doi.org/10.52768/2766-7820/1764>
- Younis, J. R., & El-Abassy, A. (2015). Primary teachers' first aid management of children's school day accidents: Video-assisted teaching method versus lecture method. *Journal of Nursing Education and Practice*, 5(10), 60–69. <https://doi.org/10.5430/inep.v5n10p60>
- Zagel, A. L., Cutler, G. J., Linabery, A. M., Spaulding, A. B., & Kharbanda, A. B. (2019). Unintentional injuries in primary and secondary schools in the United States, 2001-2013. *Journal of School Health*, 89(1), 38–47. <https://doi.org/10.1111/josh.12711>